

Evucija diplomatskog imuniteta

Diplomatic Immunity – Evolution and Recent Country Developments, Marko Novaković (ed.), Palgrave Macmillan, Singapore, 2020, 146 pp.

Jedna od najvažnijih tekovina međunarodnog prava jeste stalna diplomatija, odnosno postavljanje diplomatskih predstavnika jedne države na stalno obavljanje funkcije u drugoj državi. Diplomatski predstavnici imaju ozbiljan zadatak i odgovornost u predstavljanju matične države i ono nije moguće ostvariti bez instituta diplomatskog imuniteta. Iako je prihvaćen kao deo običajnog prava, i dalje postoje aspekti diplomatskog imuniteta o kojima debatuju istraživači koji se bave međunarodnim javnim pravom i savremenom diplomatskom praksom. To je ono što i izdvaja zbornik *Diplomatic Immunity – Evolution and Recent Country Developments*, koji je uredio dr Marko Novaković, naučni saradnik Instituta za međunarodnu politiku i privredu. Zbornik nije samo spoj različitih članaka o diplomatskom imunitetu koji su već više puta diskutovani i donekle rešeni u teoriji međunarodnog prava, već nam autori sa različitih strana sveta u sedam poglavlja daju teorijske i praktične odgovore na pitanja koja do sada nisu bila diskutovana.

Prvo poglavlje bi se moglo preporučiti onima koji se prvi put susreću sa institutom diplomatskog imuniteta, ali i onima koji ne znaju mnogo o njegovom nastanku. Linda S. Frej i Marša L. Frej (Linda S. Frey and Marsha L. Frey) čitaocima pružaju kratak ali zanimljiv put kroz istorijski razvoj. Počev od plemenskih i primitivnih društava, pa preko antičkog sveta, Srednjeg veka, Renesanse, ranog modernog i modernog doba, autori daju jasan pregled nastanka i razvoja diplomatskog imuniteta. Prelaskom na sledeće poglavlje počinje analiza konkretnih teorijskih pitanja. Autor drugog rada i ujedno urednik zbornika, dr Marko Novaković, nastojao je da osvetli proširenje diplomatskog imuniteta na imunitet koji uživa generalni sekretar Ujedinjenih nacija, ali i osoblje Ujedinjenih nacija. Uloga generalnog sekretara je ključna za osoblje Ujedinjenih nacija u smislu da on poseduje i pravo i dužnost da odbaci imunitet svakom članu osoblja u slučaju da je to pravedno, a snosi i odgovornost da omogući gonjenje tih lica. Rad sadrži i analizu slučaja *Dato' Parain Cuinaraswamy* pred Međunarodnim sudom pravde, koji upravo ukazuje kako sud tumači imunitet osoblja Ujedinjenih nacija. Novaković zaključuje da ne bi trebalo lišiti osoblje imuniteta, već da bi generalni sekretar trebalo da preuzme veću odgovornost. Da bi zloupotreba imuniteta mogla da dovede u rizik integritet diplomatskih predstavnika, a samim tim i da naruši odnos između država, ideja je vodilja trećeg poglavlja. Ovaj rad, čiji je autor Kenet K. Mvenda (Kenneth K. Mwenda), ispituje način na koji politička dešavanja utiču na

pravo na primeru država južnoafričkog regiona i njihovog položaja pred Međunarodnim krivičnim sudom. Imunitet šefa države razrađen je na slučaju predsednika Sudana Al-Bašira, odnosno situacija u Darfuru bila je prva koja je dovela do toga da Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija uputi neki slučaj Međunarodnom krivičnom sudu. Univerzalna nadležnost je još jedan značajan institut međunarodnog prava koji prožima ovo poglavlje i to kroz pitanje da li je Južna Afrika trebalo da uhapsi predsednika Al-Bašira i preda ga Međunarodnom krivičnom sudu. Mvenda kritikuje odnos zapadnih zemalja i nerazvijenih zemalja i Međunarodnog krivičnog suda, u smislu da nije dolazilo do gonjenja šefova država razvijenih država pred ovim telom, za razliku od afričkih zemalja.

Sveobuhvatno pristupanje bilo kom problemu podrazumeva analizu i sa teorijskog i sa praktičnog stanovišta. Tako je učinjeno i u ovom zborniku. Nakon nekoliko radova koji pristupaju diplomatskom imunitetu sa teorijskog aspekta, naredni radovi posvećeni su praksi u konkretnim državama. Tako je, na primer, sudska praksa u Ujedinjenom Kraljevstvu na primeru članova stalnih i specijalnih misija i specifičnog načina davanja pristanka za njihov prijem fokus idućeg poglavlja autorke Veriti Robson (Verity Robson). U petom poglavlju autori Filip Janig (Philipp Janig) i August Rajniš (August Reinisch) su približili čitaocima diplomatski imunitet u praksi austrijskih sudova. Značaj je veći tim pre što se u Beču nalazi sedište ne samo brojnih ambasada i konzulata, već i međunarodnih organizacija.

Završna poglavlja zbornika posvećena su Indiji. U literaturi su retki radovi koji imaju za predmet diplomatski imunitet u ovoj zemlji, a ovaj zbornik nam nudi dva različita aspekta. Prvi rad, autora Aruna Krišnana (Arun Krishnan K) i Nitina Ramakrišnana (Nithin Ramakrishnan), živopisno prikazuje istorijski razvoj imuniteta u diplomatskom pravu Indije, a onda obrađuju važan Memorandum koji je Vlada Indije podnela Azijsko-afričkom pravnom savetodavnom komitetu. Autori ukazuju na skorašnje promene paradigme u post-UN svetu, naročito imajući u vidu politiku nesvrstanih koja je dugo postojala u Indiji, ali za koju autori smatraju da nije konzistentna. Poslednje poglavlje ovog zbornika tumači slučaj kada su dva ribara bila ubijena u moru od strane čuvara na italijanskom tankeru i način na koji je primenjen imunitet pred sudovima u Indiji. Autorka ovog rada, Aiša Ahmed Šarfi (Aisha Ahmed Sharfi), zaključuje da je diplomatski imunitet „nužno zlo” savremenog međunarodnog prava i to bi ujedno mogao predstavljati zaključak celokupnog zbornika. Sa jedne strane, države na bazi reciprociteta štite diplomatske i konzularne predstavnike drugih država koji se nalaze na njenoj teritoriji. Sa druge strane, sredstva poput proglašavanje osobe za *persona non grata*, odbacivanje imuniteta ili ograničavanje trajanja misije pokazala su se kao nedovoljno uspešna, te bi trebalo da dođe do ponovnog razmatranja sistema koji je kodifikovan Bečkom konvencijom o diplomatskim odnosima.

Tematski zbornik *Diplomatic Immunity – Evolution and Recent Country Developments* možda nije idealno štivo za one koji žele da u jednom delu saznaju sve o diplomatskom imunitetu. Pre bi se mogao okarakterisati kao pogodan za one koji žele da prošire znanja iz ove oblasti ili da započnu sa istraživanjem. Ono što ga izdvaja od drugih dela jeste teorijski pristup pojedinim intrigantnim pitanjima koja do sada nisu često postavljana, ali i stanju diplomatske prakse pojedinih zemalja. Zbir istorijskog, komparativnog, teoretskog pristupa, kao i sudske prakse pruža čitaocima jasniju sliku o diplomatskom imunitetu. Zbornik podjednako koristi laicima i iskusnim pravnicima. Onima koji ne znaju mnogo o diplomatskom imunitetu daće dovoljno informacija i podstreka za dalje istraživanje, a onima koji su već upućeni u temu će zasigurno pružiti nove podatke i zanimljivosti.

Jovana BLEŠIĆ